

YUNANİSTAN'DA YAŞANAN BORÇ KRİZİ VE AVRO ALANI

Yunanistan, 2001 yılı başında Avrupa Birliği'nin ortak para birimi Avro'yu kabul etmesi ve Avro Alanı'na dâhil olmasından bu yana görülen en büyük ekonomik krizle mücadele ediyor. 2009'da GSYİH'sının %12,7'si oranındaki bütçe açığı, Avro Alanı ve İstikrar ve Büyüme Pakti'nda bulunan ülkeler için öngörülen %3 düzeyinin 4 kat üzerinde seyrediyor. Kamu Borç Stokunun GSYİH'ya oranı ise %112,7 düzeyinde. Öngörülen düzey ise GSYİH'nın %60'ı oranında.

Bilindiği üzere Ekonomik ve Parasal Birlik çerçevesinde AB ülkelerinin ortak para biriminin kullanıldığı Avro Alanı'na dâhil olabilmeleri için "Maastricht Kriterleri" olarak adlandırılan makro-ekonomik yakınlaşma kriterlerini yerine getirmeleri gerekiyor. Avro Alanı'na dâhil ülke ekonomilerinin denetlenebilmesi de İstikrar ve Büyüme Pakti ile somut ve ölçülebilir bir yönteme dayandırılmıştır.

Yunanistan 2001 yılında AB üyeliği ile düşük faiz oranları sayesinde kamu borçlarının finansmanını uygun koşullarla sağladı ve uzun vadeli finansman olanakları da arttı. Diğer yandan GSYİH'nın yüksek olması kamu borçlarının milli gelire oranının daha düşük olmasını sağlayarak kamu finansman dengesizliğinin zayıf yapısını gizledi.

Son dönemde Yunanistan'ın artan kamu borcu, borçlarının sürdürülebilirliğinin yanı sıra bir borç krizine girme riskine ilişkin kaygılara yol açtı. Diğer yandan geçtiğimiz Ekim ayında iktidara gelen yeni hükümetin bütçe açığının GSYİH'ya oranını %12,7 olarak açıklaması bir önceki hükümetin ise aynı oranı %5 olarak bildirmesi sonucu istatistiklerde Yunanistan'ın AB istatistik kurumu Eurostat'ı eksik verilerle yanılttığı gerçeği ortaya çıktı. Kamu açığı ve kamu borcu verilerinin limitlerin üzerinde çıkmasının yanı sıra istatistikî verilerin güvenilirliği ve şeffaflığının olmaması yatırımcıların da güvenini yitirmesine neden oldu. Bu gelişmeler sonucunda uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları geçtiğimiz Ekim ayından itibaren arka arkaya Yunanistan'ın kredi notunu düşürdüler.

Yunanistan hükümeti, İstikrar ve Büyüme Pakti kuralları çerçevesinde hazırlaması gereken ve aynı zamanda içinde bulunduğu krizden çıkış önlemlerini içeren İstikrar Programını geçtiğimiz Ocak ayında Avrupa Komisyonu'na sundu. Bütçe açığının GSYİH'ya oranının bu yıl 4 puan düşüşle yüzde 8,7'ye, 2011'de %5,6'ya, 2012'de %2,8'e ve 2013'te %2'ye düşürme planı çerçevesinde, harcamalarda kısıntı ve vergi gelirlerini artıracak önlemler belirlendi. Önlemler paketinde akaryakıt vergi oranının artırılması, emeklilik yaş sınırının yükseltilmesi, kamu harcamalarında kesinti, kamu kesiminde 2010 yılında zam yapılmaması ve işe alımların askıya alınması, tüm maaşlarda tavan sınırının getirilmesi gibi ciddi önlemler öngörüldü. Avrupa Komisyonu ve AB liderleri Yunanistan'ın programını desteklediklerini açıkladılar. Ancak planın etkin biçimde uygulanmasını sağlamak amacıyla sıkı gözetim önlemleri alınmasının gereği üzerinde duruldu. Komisyon Yunanistan'ın İstikrar Programına ilişkin değerlendirmesinde bütçe açığının öngörülen hedeflere çekilebilmesi için tavsiyelerde bulundu. Bu doğrultuda, kamu yönetiminin etkinliğinin artırılmasına yönelik olarak kapsamlı yapısal reformların gerçekleştirilmesi, sosyal güvenlik ve sağlık reformu, işgücü piyasasının iyileştirilmesi, bankacılık ve finans piyasalarının istikrara kavuşturulması gibi önlemler öngörülmüyor. Yunanistan'ın kamu mali yönetimi ve kontrolünü ciddi şekilde ele alması ve yeniden düzenlemesi, etkinlik, şeffaflık ve güvenilirliğini sağlaması gerekiyor.

Yunanistan bütçe açığı nedeniyle uzun süredir baskı altında bulunuyordu. Ancak Avrupa Birliği'nin kaygısı yalnızca Yunanistan'ın krizden kurtarılması değil, piyasalardaki tedirginliğin İspanya, Portekiz ve İrlanda gibi diğer ülkelere de sıçraması. Yunanistan'ın içinde bulunduğu sıkıntılar ve açıklanan istikrar önlemleri para piyasalarında Avro'nun değerinde ciddi bir düşüşe neden oldu.

Yunanistan'ın Avro Alanı üyesi olarak Maastricht Kriterlerine tabi olması nedeniyle borç yükünün azaltılmasında para birimini devalüe etme ya da faiz oranlarını düşürme gibi yollara başvurması mümkün değil. Faiz oranları Avrupa Merkez Bankası tarafından belirleniyor. Ülkenin uygulayacağı sıkı para ve maliye politikası ile ekonomiyi rayına oturtması kolay olmayacak. Zira alınacak önlemlerin kamuoyunun tepkisini çekmesi ve sosyal huzursuzluklar yaratması riski de bulunuyor.

AB'nin ve Avro Bölgesi'nin en büyük ekonomisi Almanya, Yunanistan başta olmak üzere bütçe disiplinine bağlı kalmayan "savurgan üyelere" kaynak aktarımını tasvip etmiyor. Yunanistan'ın AB tarafından kurtarılması halinde benzer özellikler gösteren İrlanda, Portekiz ve İspanya'nın da kapıda beklediği bir gerçek. Ayrıca söz konusu ülkelerin yardım garantisıyla bütçe disiplininden uzaklaşmalarından çekiniliyor. Öte yandan Almanya ve Fransa gibi AB'nin zengin ülke finans piyasalarının önemli bir kaygısı ise bankalarının, Yunanistan, İspanya, İrlanda ve Portekiz'den alacaklarının olması. Dolayısıyla Yunanistan'ın olası borç krizinin diğer zayıf ülkelerde daha şiddetli hissedilmesi Alman ve Fransız bankacılığını da derinden etkileyecektir.

15-16 Şubat'ta toplanan AB Ekonomi ve Maliye Bakanları, Yunanistan'ın sunduğu İstikrar Programı hakkında Avrupa Komisyonu'nun raporu doğrultusunda görüş bildirdi ve ülkenin belirli bir zaman çizelgesi içinde alacağı önlemleri düzenlemesini istedi. Yunanistan'ın aldığı önlemlerin bütçe gerçekleştirmelerine göre gelecek ay ortasında yeniden değerlendirilmesi ve gerek duyulması halinde AB Komisyonu'nun da önerisiyle bu ülkeden ilave önlemler istenmesi kararlaştırıldı. Yunanistan'ın, önlemlerin uygulanmasına ilişkin ilk raporunu 16 Mart'a kadar Avrupa Komisyonu'na sunması gerekiyor. Bu tarihten itibaren ise 3 ayda bir yeni raporlarını sunmakla yükümlü olacak. 15-16 Mart'ta yapılacak AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Zirvesi'nde Yunanistan'ın durumu ve ülkenin almasında gerek görülecek ilave önlemler görüşülecek.

Öte yandan, ekonomik göstergeleriyle oynadığı ortaya çıkan Yunanistan'ı denetim altına almak isteyen Avrupa Komisyonu, istatistik kurumu Eurostat'a üye ülkelerin yayımladığı istatistikleri denetleme yetkisi vermek için harekete geçti. Yunanistan, 2001'de AB'ye üye olduktan sonra uluslararası finans kurumu Goldman Sachs'ın aracı olduğu karmaşık bir swap sistemi kullanarak ülkeye döviz ticareti gibi gösterilen yüklü tutarda kredi temin etti. Bu yolla borçlarını gizlemek suretiyle kamu açıklarını AB İstikrar ve Büyüme Pakti'nin öngördüğü limitin altında tutarak kurallara yakalanmadan gücünün üzerinde harcama yaptığı ortaya çıktı. Son Ekonomi ve Maliye Bakanları Zirvesi'nde bu konuya ilişkin durumun da açıklığa kavuşturulması istenirken diğer ülkelerin de aynı yola başvurmuş olabilecekleri kuşkusu da ortaya çıktı. Ayrıca finans piyasalarında kredi swap işlemlerinin daha şeffaf ve AB düzeyinde denetime tabi olması için gerekli düzenlemelerin yapılmasının gereği de ifade edildi.